

DOBBELTNUMMER

RØDE FANE

4/5-86

Kr. 40,-

nistisk teori og debatt.

KJØNN

Klipp & kommentar

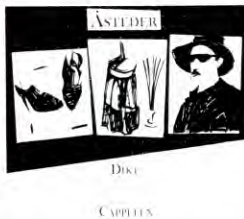
RAOUL WALLENBERG

Wallenberg er dratt fram fra glemselen for norske tv-seere gjennom en kort-serie. I «Folket i Bild Kulturfront» (FiB) nr. 15 gir den nederlandske historiker Gerard Aalders flere grunner til at Wallenberg ikke slippes fri, om han skulle være i livet. Han mener blant annet at det er en mulighet for at Wallenberg fungerte som spion. Avslutningsvis konstaterer han at Sverige nå bruker Wallenberg som et symbol på den svenske medmenneskelighet under 2.verdenskrig.

PRØVE HOPPEREN

LARS SAABYE CHRISTENSEN

Tidsskriftet får stadig kritikk for mangel på kultur-

stoff. Det er selvfølgelig helt riktig. Derfor dette diktet fra Lars Saabye Cristensen:

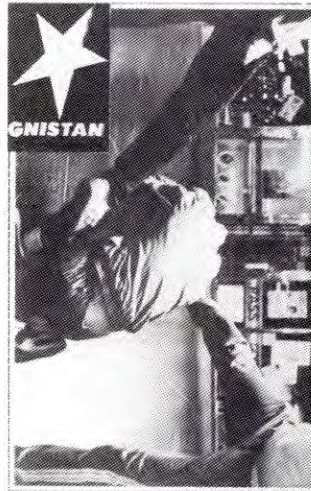
Prøvehopperen er min helt

*han som lander på kulen
han som faller på hoppkanten
han som aldri blir plassert*

Prøvehopperen han som kjører opp sporet

eller ikke tør sette utfor

GNISTAN OG LESSING

I Gnistan går debatten høyt om navneskifte, orientering i den svenske virkeligheten og revolusjon i Vest-Europa. Vi skal la de spørsmåla ligge og istedet klippe litt fra anmeldelsen av Doris Lessings, «Den gode terroristen». Anmelder Trygve Lundh synes Lessing skriver inntrengende og psykologisk, men det presenterer ingen holdbar diskusjon om terrorismen. Lessings utgangspunkt er individualistiske og hun ser terroreren, eller i det minste hovedpersonen som et psykologisk fenomen som kan skyldes Freud, barndommen og mentale forstyrrelser.

FILMKULTUR

filmkino

Lederartikkelen i «Film & kino» stiller spørsmål om hva som er norsk film, med tanke på departementets støtteordninger og avslaget på støtte filmen Turnaround fikk. Vi trenger å definere norsk filmkultur på ny. Problemet er at så lenge begrepene «kultur, lynne og tradisjon» forblir udefinerte, vil en profitt og effektivitetsorientert samtid glemme honnørordene og konsentrere seg om mer målbare kvaliteter som teknisk kyndighet. Og tar man den tekniske kyndighet bort fra dens ideologiske sammenheng, kan man redusere kvalifikasjonene til vare, Norsk filmkultur — til høystbydende.

res større ressurser enn ungdommen fra Isle of Wight.

Macrae er imidlertid ikke optimistisk på vegne av det engelske skolesystemet. Faren for typisk engelske reform, der den mest avanserte utdanninga blir ytterligere forbedra, mens de fattigste kommer stadig dårligere ut, er stor. Med tanke på melke-tjuen som regjerer i Downing Street er vel ikke det en dristig påstand.

SVs SOSIALISME

De internasjonale sosialistene markerer i nummer 8 av bladet Internasjonal Sosialisme at avstanden til sitt organisatoriske opphav Sosialistisk Ungdom stadig blir større. SU sitt sosialismeprogram får gjennomgå under titelen «SU's bløøde sosialisme: Et vedtak på stortinget». Artikkelen hevder blant annet at SV rett og slett stiller seg på sidelinja når det gjelder å fange opp radikalisering av arbeidsfolk. Det er faktisk mer sannsynlig at SV vil motarbeide streiker og aksjoner fra arbeidsfolk. Vi kan legge til at SVs praksis og den pågående debatt i Ny Tid om lønnsoppgjørene understreker akkurat det. Artikkelen er skrevet på bakgrunn av Klassekampens intervju med SUs leder.

UTDANNING

Norman Macrae kritiserer og fremmer radikale forslag over 6 sider i «The Economist» fra september. Under titelen «Stop Brixton burning» slår han fast at en lik mulighet for utdanning forutsetter ulik satsing. Den typiske innbygger i Brixton må tilfø-

RØDE FANE

INNHold

Klipp og kommentars. 2
Innholds. 3

LEDER:
Kjønn og sosialismes. 4

KJØNNs. 5
Lag ei revolusjonær mannsrolle, av Kjersti Ericsson s. 6
Riddere rundt det runde bord, av Per Lunds. 14
Jeg ønsker meg en kvinne, av Kit Carsons. 19
Kvinne og mann — hand i hand, av Helga Mosss. 21
Leve i lag, av Asbjørn Eldens. 26
Roller i endring, intervju med Hanne Haavind,
av Romy Rohmann og Helga Mosss. 27
Sammen mot solnedgangen, av Bengt Harrfelts. 30
Hva nå lille mann, av Trond Christoffersens. 34
Den nye mannen, av Morten Conradis. 37

KVINNENE OG 3. VERDEN:
Kvinnene er 3. verden, av Agnete Strøms. 40

KJØNN OG KLASSE:
Ny arbeiderklasse, av Siri Jensens. 46
Kvinner & organisering, av Siri Jensens. 51
Bevissthet og organisering, av Turid Horgens. 54
Hvitsnipp politikk, av Trond Christoffersens. 56

INNVANDRERE:
Helse og innvandrere, av Gunnhild Aakerviks. 62

DEBATT:
Les og døm sjøll!, av Jørn Magdahls. 68

ANMELDELSER:
Bakgater, av Jon Sjøtveits. 71
Hano-indianere, av Helga Mosss. 73
Multi-media om 3. verden, av Taran Sæters. 75

REVOLUSJONÆR MANNSROLLE

Kjersti Ericsson gir råd til begge kjønn for å utvikle kjønnsdebatten og understreker det revolusjonære perspektivet denne debatten har.

SIDE 6

ROLLER OG OMSTILLING

Den gamle mannsrolla er for stivbeint når produksjonen skal omstilles og fleksibiliteten økes, hevder Arne Lauritzen.

SIDE 34

KVINNENE ER 3. VERDEN

Kvinnenes rolle i 3. verden er ikke forstått, hevder Agnete Strøm. Dette er en viktig årsak til at hjelpeprogram ikke fører fram.

SIDE 40

KVINNER OG BEVISSTHET

Siri Jensen og Turid Horgen vurderer den kjønnsmessige utviklinga i arbeiderklassen i tre artikler. De viser hvorfor kvinnene er ledende i lønnskampen og argumenterer for særegen kvinneorganisering.

SIDE 46

RØDE FANE

Utgitt av
Arbeidernes kommunistparti
(marxist-leninistene)

Bestill fra:
Røde Fanes distribusjon,
boks 83, Bryn, Oslo 6.

Adresse redaksjonen:
Gøteborggata 8
0566 Oslo 5

Redaktør og ansvarlig utgiver:
Trond Christoffersen

Nr. 4/5 — 1986 — 16. årg.
ABONNEMENT: 160 kr pr. år.

ISSN 0332-7892

Postgiro nr. 2 20 84 78
Telefon: 02 / 384250

Trykt hos A/S Reprografisk
industri

TJENESTEJENTE OG SOSIALISMEN

■ ■ Menn har dominert arbeiderklassen politisk og ideologisk. Menn har også dominert visjonene og ideene om sosialismen. Endringene i klasse og kjønnsforholda krever endringer. I dag springer nye visjoner ut av kampene kvinner fører for 6-timers dagen, mot porno; Et samfunn der kvinner kan være hele mennesker. Parola oppløs familien oppleves av mange som konkret svar på dagliglivets problemer. Gapet mellom dagen i dag og forestillingene om sosialismen kan kortes ned. Kvinnene gir ikke bare ny kraft til arbeiderklassens kamp i dag, men også for revolusjon og sosialisme.

■ ■ Korleis trur dokker karfolka — for dokker er nauande like alle i hop! — Korleis trur dokker at det kan bli sosialisme og rettferd i verda, at arbeidsfolk ska styre? Korleis kan dette bli bedre enn det som er? Ja, for dokker *kara* ska jo styre — og dokker ska ha kvar si tjenestejente heime etter at dokker er gifte! Men om kjerringene er *arbesfolk*, vi osså, da kan det fort vise seg at just vi er best skikka tel å ta over alt i lannet og styre med

det, Anton — for vi er *vante!*

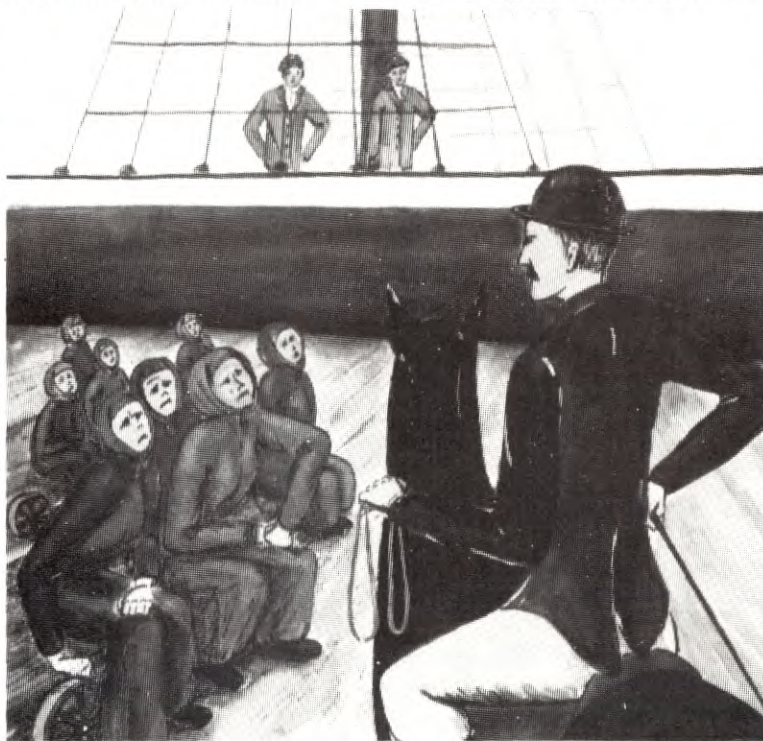
■ ■ Nye *herrar* som ska ha tjenerar tel og med i heimen, kan ikke laga sosialisme, Anton — ikke om det betyr å arbe i lag og hjelpas åt!

■ ■ Og tenk over *det* osså — tenk om kjerringene dokkers krever like mye ta dokker som dokker krever ta kompaniet! Om vi lager fagforening, vi som sliter heime? Så får dokker sjæl rekne ut va dokker ska ha for husrommet og slitet på seng-klea!

■ ■ Og tenk på enda en tingen — Foss og Coaler og Bruele og Hugele, dem *slår* aldri dokker stein-slusk så dokker må gå å gråte midt oppi slitet! Men det gjør da mange ta dokker som prater så mye om sosialisme, dokker slår *dokkers* tjenerar, om ikke just *du* gjør det.

■ ■ Nei, så lenge kvar og en ta dokker vil ha tjenestejente heime, kan dokker glømme drømmen om sosialisme! For sånn som dokker vil ha det heime, der dokker har makt alt nå, sånn vil dokker laga det tel i heile lannet. ■

Utdrag fra Asbjørn Eldens, «Guri — ei tjenerinnes saga», Forlaget Oktober 1985).

SOSIALT KJØNN

Kjønnsrolle-debatten vokser i omfang og blomstrer i ulike miljø. I dette Røde Fane har vi forsøkt å belyse temaet fra ulike vinkler og i forskjellig form. Ikke minst mener vi det er viktig å se de drivkreftene som ligger innebygd i kapitalismen. Kjønnspektivet blir derfor satt på utviklinga av arbeiderklassen, forholdet mellom kjønna i Norge og utviklinga i 3. verden. Et brett anlagt tema-nummer der det beklageligvis ikke har lyktes redaksjonen å få bidrag fra homofile.

SOSIALT KJØNN

LAG EN REVOLUSJONÆR

Vi trenger en revolusjonær mannrolle. Dersom kvinneundertrykkinga fortsetter under sosialismen blir det en kraft som drar hele samfunnet tilbake til det gamle mønsteret. Dersom samfunnet omformes i tråd med de krava virkelig kvinnefrigjøring stiller, er dette en kraft som drar i retning kommunismen.

Av Kjersti Ericsson

I slutten av juli kunne avisene melde at nå skulle også Norge få sitt «mannsrollevalg», slik som Sverige har hatt. Utvalgets oppgave er å lage ei offentlig utredning om emnet. Leder for utvalget er den sosialdemokratiske nomenklaturens superyap Jens Stoltenberg.

Da jeg leste denne meldinga, ble jeg glad. Ikke fordi jeg venter meg noe stort fra Jens Stoltenberg og Co. Men initiativet viser at det skjer noe i *virkeligheten*, at det er objektive krefter som river og sliter i mannrollen slik vi kjenner den. Slik kvinneopprøret har vært merkbart, på ett eller annet vis, på alle samfunnsområder, slik blir også mannrollen berørt. Det er uro og forandring på gang, og det liker vi kommunister godt!

Jeg ble glad av en grunn til: Det produktet som kommer fra Jens Stoltenberg og Co. vil være ei linje for å *absorbere* det som finnes uro, og lage ei «ny» mannrolle som glir glatt og friksjonsfritt inn i den rådende orden, uten å utfordre systemets premisser. Det vil bli en reformistisk, samfunnsbevarende mannrollepolitikk.

Er det noe å bli glad for? Ja, fordi det vil være ei utfordring til *våre* menn — til kommunistiske, revolusjonære, progressive menn. Skal de la superyap'en legge premissene for mannrollepolitikken? Skal de uten motstand la sosialdemokratene fange opp det som finnes av bevegelse på dette spørsmålet? Eller skal de gå aktivt ut og utforme en *revolusjonær* mannrollepolitikk? Nå er faktisk betenkningstida slutt, kamerater mannfolk. Nå må dere handle — eller bli haleheng til Jens Stoltenberg!

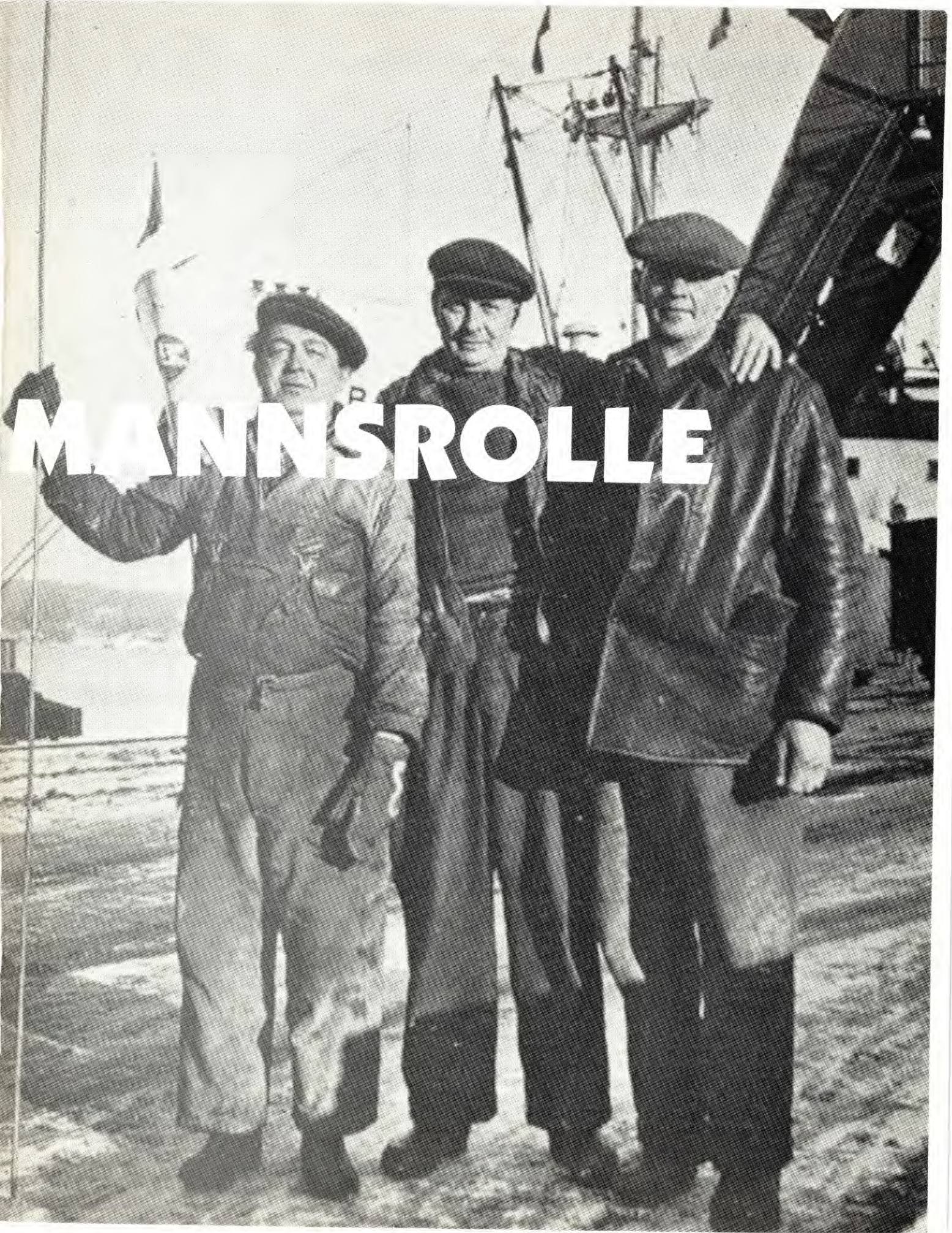
ET BRENNENDE POLITISK SPØRSMÅL

Hvorfor trenger vi en revolusjonær mannrollepolitikk? AKP(m-l) har et prinsipp-program som klart slår fast at det er umulig å nå det endelige målet vårt: det kommunistiske samfunnet uten at det blir slutt på kvinneundertrykkinga. Under sosialismen, som er et overgangssamfunn mellom det gamle og det nye, vil kampen stå: Skal sosialismen bli et mellomspill før kapitalismen eta-

blerer seg på nytt? Eller skal den bli forspillet til det klasseløse samfunnet? Svaret avhenger bl.a. av hva som skjer med kvinnene. Dersom kvinneundertrykkinga fortsetter, blir det ei kraft som drar hele samfunnet tilbake til det gamle mønsteret. Dersom kvinnekampen har framgang og samfunnet omformes i tråd med de krava virkelig kvinnefrigjøring stiller, så er dette ei kraft som drar framover mot kommunismen.

Kvinnene har derfor en svær historisk rolle å spille. Den rollen må de ta fatt på allerede i dag. Nå utgjør dessuten kvinnene rundt halvparten av den yrkesaktive arbeiderklassen. En arbeiderklasse der den ene halvparten sitter tungt på den andre og holder den nede, klarer ikke å reise seg, verken til effektiv kamp mot borgerskapet under kapitalismen, eller til sosialistisk revolusjon. Så lenge kvinnene holdes nede, slås arbeiderklassen med den ene handa bundet på ryggen.

For kommunister er derfor kampen for at kvinnene skal kunne spille den historiske rolla si, både i dag og under

MANNSROLLE

SOSIALT KJØNN

sosialismen, av helt avgjørende betydning. Det gjelder både for menn og kvinner. Men kan kvinnene spille den historiske rolla si *uten* at det får konsekvenser for mannen? Nei, det er umulig. Det finnes ikke et «ledig rom» som kvinnene kan erobre uten at det berører mannen, både praktisk, følelsesmessig, og for selve *identiteten* som mann. Her dreier det seg om noe langt mer enn halvparten av oppvaska. En fri kvinne — det vil måtte bety en helt annen slags mann enn han vi kjenner i dag.

Usynliggjøringa av kvinner er et middel for å holde dem nede, på samme vis som uaynliggjøringa av arbeidsfolk i historie, skoleverk og media er et middel for å holde dem nede.

Utfordringa til mannfolka retter seg mot flere plan, flere nivåer. Men alle henger i hop. Det starter på det klart «politiske», men går videre til det som oppleves som «personlig». Jeg skal prøve å forklare hva jeg mener:

Å SE HELE VIRKELIGHETEN

Kvinnene har vært, er, fortsatt usynliggjort. Kunnskap og teorier om samfunnet: historie, økonomi, sosiologi, psykologi, er først og fremst sammenfatninger av *mannfolkas* liv og forhold. Politisk teori (og dermed politisk praksis) blir sjølsagt også prega av dette. For de herskendes vitenskap og de herskendes politikk er dette ikke noe problem. Når kvinnene usynliggjøres, legitimeres kvinneundertrykkinga, som er nødvendig for at dette samfunnet skal bestå. men for revolusjonære og kommunistere er usynliggjøringa av kvinnene et problem, fordi det betyr at de herskendes verdensbilde sniker seg inn i teorien og politikken vår. Marxisme skal være en kritisk og frigjørende teori, som retter seg mot all undertrykking og har revolusjonær sprengkraft. Men hvis den ikke ser kvinnene, så kan den komme til å legitimere viktige sider ved kvinneundertrykkinga. Dermed svekkes den som kritisk teori, og blir ikke det redskapet

halve menneskeheten trenger for å frigjøre seg.

Dersom ikke marxisme skal degenerere og miste sprengkrafta si, må vi se kvinnene. Vi må se de kjønnsmessige endringene som skjer i arbeiderklassen i Norge, og vi må tenke nytt, utvikle ny politikk, i tråd med dette. Vi må se det særegne ved imperialismens knugging av kvinnene i den tredje verden, og vi må la denne kunnskapen få konsekvenser for vår anti-imperialistiske teori og politikk. Vi må se det spesielle ved kvinnenes stilling når vi utvikler teorien vår om hvordan en sosialistisk planøkonomi kan bli et redskap til å bringe samfunnet nærmere kommunismen.

Dette er ikke så lett, og det krever kamp. For det første ligger ikke kunnskapen der ferdig på bordet, nettopp fordi kvinnene så ofte er usynliggjort. For det andre er vi vant til å tenke på kvinner som ikke-tema, eller som noe uviktig, trivielt. Menn er vant til det, kvinner også. Ofte må vi kvinner sjøl tenke oss grundig om for å huske at vi vinnes! For det tredje: Når første temaet blir satt på dagsorden, så er det kvinner som tar initiativet. Både menn og kvinner er vant til at det kvinner sier er uviktig, at det ikke skal danne premisse for diskusjoner og vedtak. For å greie å se *hele* virkeligheten og dermed utvikle marxisme videre som kritisk, frigjørende teori, må mannfolk endre sitt forhold til kvinner, ikke bare på papiret, men i det konkrete, virkelige liv. De må tåle at kvinner blir ledende, får makt og innflytelse, legger premisser for diskusjoner og arbeid (også mannfolkas), de må lære å høre på kvinner. Og dermed er vi over på det «personlige», som altså også er politisk.

SAMSPILLET MELLOM KJØNNA

Hvorfor er det så vanskelig å synliggjøre kvinnene, sjøl i et kommunistisk parti, der både kvinner og menn har felles interesse av å nå det strategiske målet vårt? Det er fordi dette ikke bare dreier seg om opplysning, men også om makt. Usynliggjøringa av kvinnene er et middel til å holde dem mede, på samme vis som usynliggjøringa av arbeidsfolk i historie, skoleverk og media er et middel til å holde *dem* nede. Også menn fra arbeiderklassen og det arbeidende folket har visse fordeler av kvinneundertrykkinga, sjøl om de strategisk har interesse av at den oppheves. De har et tvetydig forhold til kvinnekampen, og denne tvetydigheten gjenspeiles i det kommunistiske partiet.

Dersom ikke marxisme skal degenerere må vi se kv. Her fra Tøyenbadet.

Det gjengse samspillet mellom kvinner og menn i samfunnet vårt er både en gjenspeiling av maktforholdet mellom kjønnene og et middel til å opprettholde det. Men bekreftes som kloke, betydningsfulle, aktive og sterke, kvinner som det motsatte. Menn får føre ordet, kvinner blir brakt til taushet. Disse mekanismene finner vi også i det kommunistiske partiet. Synliggjøringa av kvinnene, *som er helt nødvendig for å utvikle en holdbar, revolusjonær strategi*, må tvinge seg fram på tvers av disse mekanismene. Menns væremåte (og for den del også kvinners), som oppleves av de enkelte menn som «personlig», er en del av måten maktforholdet mellom kjønnene opprettholdes på. Derfor må menns væremåte foandres dersom en riktig, kommunistisk politikk skal kunne kjempe seg fram.

SOSIALT KJØNN

...ne, i arbeiderklassen, kvinners væremåte og samspillet mellom kjønn i partiet og samfunnet forøvrig.
FOTO: KLASSEKAMPEN

Forskning på området (for ei sammenfatning av mange undersøkelser, se Philip M. Smith, «Language, The Sexes and Society,» Oxford 1985) tyder på at menn og kvinner forfølger ulike mål i en samspillsituasjon. Menn er opptatt av dominans- og makt-dimensjonen, kvinner av samværs- og nærhetsdimensjonen, for å si det litt firkanta. Noe av den frustrerende mangelen på kommunikasjon og forståelse mellom kjønn, skyldes antakelig nettopp dette: Menn og kvinner spiller ikke samme spill, de spiller ikke en gang på samme bane. Men dette er bare i *en* forstand. I en annen forstand «samarbeider» de om å opprettholde maktforholda mellom kjønn: Kvinnene utfordrer ikke menns dominans- og makt-søken, fordi dette ikke er viktig for dem. I stedet bidrar de sitt til et givende, personlige samvær,

noe som igjen fratar mannfolka ansvaret for å rydde opp i de konfliktene deres dominans- og makt-atferd skaper. Studier av samtalegrupper med deltakere av begge kjønn, viser at menn snakker mest og lengst, kvinner smiler og ler mest, menn avbryter kvinner langt oftere enn omvendt, kvinner prøver å unngå konfrontasjoner i debatter, mens menn takler konfliktsituasjoner ved å snakke mer og avbryte enda hyppigere. Menn har en tendens til å komme med skråsikre påstander, kvinner uttrykker usikkerhet og bruker ofte en spørrende tone. Menns språklige stil blir oppfatta som tegn på styrke og intelligens, mens kvinnesnakk regnes som «vennlig, korrekt, men uviktig». Forsøk på å endre maktforholda ved å tilføre noen av samtaltspartnerne ekspertise på det området som skal diskuteres, slår ulikt ut for kvinner og menn. Mannlige eksperter

ble enda mer «mannlige» enn ellers: snakket mer, ga mindre uttrykk for enighet og ga mindre støtte til andre. Også kvinnelige «eksperter» snakka noe mer enn kvinnelige «ikke-eksperter», men ble likevel oppfatta saom mindre dominerende og som å ha mindre kontroll over situasjonen enn mannlige ikke-eksperter. En annen undersøkelse som også dreide seg om samspillet mellom kjønn og ekspertise, fant at kvinnelige «ikke-eksperter» var de som hadde det hardest i samtalegruppa: De ble utsatt for langt mer dominans, fiendtlighet og klart urimelig behandling enn noen andre, inkludert mannlige «ikke-eksperter» og kvinnelige «eksperter».

Menn må ta opp kampen i praksis. Det nytter ikke å rense seg for mannssjåvinisten i seg sjøl gjennom bot og viljeanstrengelser.

Mange vil kjenne igjen disse samspillsmønstrene fra politikk og dagligliv. Når de opptrer i partiet eller i fagforeninga, utgjør de ei ganske tung hinderløype som kvinnene og kvinnepolitikken må forsere. det er derfor ei viktig *politisk* oppgave å bevisstgjøre disse mønstrene, for å kunne forandre dem.

HUSKELISTE FOR MANNFOLK

Det er mannfolka sjøl som må ta jobben med å utforme en revolusjonær mannrollepolitikk. Men vi damer skal være med- og motspilleere. Her er noen punkter som etter mitt syn er viktig å ha i bakhue, ei slags huskeliste for mannfolk:

— **Lær dere kvinnepolitikk.** Mange ellers velkolerte mannfolk i deb revolusjonære bevegelsen kan og veit lite om det som har skjedd på kvinnepolitikens område de siste 3-4 åra. Dette holder ikke. Skaff dere kunnskap, og sett dere inn i de politiske standpunktene.

— **Ta opp kampen i praksis.** En må bite i pæra for å vite hvordan den smaker, sa salig Mao. Det nytter ikke å «korrigere på kammerset», sa vi i m-l-bevegelsen i gamle dager. Mannfolk skal ikke «gå i seg sjøl», men tvertimot ut i kampen. Da får en nye erfaringer og tanker. Ett sted holdt mannfolka egen stand mot porno.

SOSIALT KJØNN

Fire situasjoner med det klassiske filmskysset. Den aktive mann og den passive kvinne.

De opplevde at størstedelen av hendelsene de fikk, var fra mannfolk som lurte på om det materialet de viste fram var til salgs! Det ga et annet utgangspunkt for diskusjoner og kamp enn det kvinner får når de står på anti-porno-stand.

Ta opp kampen for kvinnesakene i klubben og fagforteninga. Ta opp kampen mot kvinneundertrykkende stil og omgangstone. Det er nødvendig for å skape større enhet og kampkraft i arbeiderklassen.

Det nytter ikke å rense seg for mannsjåvinisten i seg sjøl gjennom bot og viljeanstrengelser. De riktige tankene kommer fra praksis. Ut i kampen — sjøl om du fremdeles har atskillig grums å drasse på!

— **Bevisstgjør de kvinneundertrykkende samhandlingsmønstrene.** Mange mannfolk opplever det som personlig angrep når kvinner påpeker at de er mer opptatt av å vifte med geviret enn å komme fram til en konstruktiv konklusjon på en debatt. Det er ikke så rart for den mannlige og den kvinnelige væremåten er godt integrert i identiteten vår. Men å vifte med geviret er en jævli lite produktiv form for politisk virksomhet, særlig i organisasjoner der vitsen er å mobilisere kamerater og klassefeller til kollektiv kamp. Å kritisere gevirvifting er ikke mindre *politisk* eller mindre viktig enn å kritisere for eksempel liberalisme, mangel på demokrati eller andre fenomener som hindrer oss i å utvikle en bra politikk og føre effektiv klassekamp.

— **Mannsrollen dreier seg også om forholdet til andre mannfolk.** Menn handler i verden. Men ei viktig side ved handlingene er at de er prestasjoner, de har et element av konkurranse i seg. Og denne konkurransen er retta mot andre menn. De vifter med geviret til ære for hverandre.

Denne sida ved manssrolla kompliserer ofte politisk arbeid og får konflikter til å stivne. «Det går ofte prestisje i saka». I forhold til å endre manssrollen, utgjør den et spesielt problem. Den gjør det vanskelig for menn å blottstille seg overfor hverandre, formulere det som er problematisk med å være mann og dermed oppsummere felles erfaringer å lære av det. Å oppsummere felles erfaringer har gitt kvinner enorm styrke: De har sett at deres «private» problem slett ikke var private, men kollektive samfunnsmessige og politiske. Den prosessen trenger også mannfolk å gå gjennom. Men da må de bli litt mindre redde hverandre.

Mannfolk må klare å diskutere manssrolle-problematikken. Ellers risikerer vi at også kvinnepolitikken blir en arena for konkurransen mellom menn.

SOSIALT KJØNN

Det går an. På AKPs sommerleir i 1986, ble det holdt et seminar om mannsrollen bare for menn. Første forsøk endte i rasende beskyldninger, beinharde motsetninger og adskillig gevirvifting. En slående illustrasjon på noen av problemene ved mannsrollen. Dette ble oppsummert og nytt seminar arrangert. Denne gangen gikk det mye bedre — mannfolka klarte å snakke sammen om virkelige problemer i sin egen rolle.

Mannfolk *må* klare å snakke sammen om de virkelige problemene i sin egen rolle.

Mannfolk *må* klare å snakke sammen om dette. Ellers risikerer vi at kvinnepolitikken blir en arena for konkurransen mellom menn. Vi *har* sett eksempler på at menn i debatter tilsynelatende kjemper for å fremme kvinnenes sak, mens de i virkeligheten er mest opptatt av å ta rotta på hverandre. Vi liker det *ikke*.

Vi kvinner veit ikke nødvendigvis alt som er å vite om kjønnsforholdet. Vi må beint fram forlange at mannfolka skal lære oss noe nytt.

En viktig side ved manns handlinger er at de er prestasjoner, menn vifter med geviret i ste det for å søke konstruktive løsninger hevder Kjersti Ericsson. Bildet er fra Moskva-OL 1980.

Morsmelkerstatning!?

— Våg å se tvetydigheten og de virkelige motsetningene i øya. Jeg sa ovenfor at kvinnekampen er tvetydig for menn fra arbeiderklassen og det arbeidende folket. Den er tvetydig fordi den er en motor i hele arbeiderklassens og det arbeidende folkets frigjøringskamp, samtidig som den angriper privilegier som menn i arbeiderklassen og det arbeidende folket har i dag. Det løser ingenting å benekte at denne tvetydigheten er der og skaper problemer, også for revolusjonære progressive menn. Skyver en motsetningene under teppet, fører det bare til opportuniste eller overflattisk tilslutning til en «riktig politikk» som ikke er verdt fem sure sild når det røyner på. Vi forlanger av revolusjonære og progressive mennfolk at de tar et klart og utvetydig standpunkt for kvinnes frigjøringskamp, og at de slåss for å sette standpunktet ut i livet i praksis. Men vi forlanger ikke at alt skal gå glatt og greit, at det ikke skal bli trøbbel underveis. Vi forlanger heller ikke at dere skal være enige med oss i alt. Men vi forlanger at dere hører etter hva vi sier og ikke snakker i munnen på oss!

— Våg å kjenne den sida ved dere sjøl som lengter etter forandring. Er det bare tap for menn å miste de privilegiene som nå knytter seg til mansrolla? Jeg tror ikke det. Jeg tror at det fins byrder ved dagens mansrolle, byrder som er uløselig knytta til det å være undertrykker. Å være i den posisjonen at en skal dominere, undertrykke, delvis forakte dem som samtidig står en nærest som kjærtester,

venner, arbeidskamerater, det er smertefullt. I andre undertrykkingsforhold, for eksempel arbeiderklasse/borger-skap, «løses» problemet ved at det skapes en sosial avstand mellom undertrykker og undertrykt. Det er bare delvis mulig i forholdet mellom kvinne og mann, eller bare mulig på en svært motsetningsfullt måte. Mannen er dømt til å skyve fra seg det han gjerne vil trekke til seg, til å holde en avstand der han lengter etter nærhet. Dette er truende og farlig å erkjenne, fordi det setter spørsmålstegn ved maktforholdet. Mannfolk må våge å kjenne byrdene ved mansrollen, våge å sette ord på dem. Da skapes ei drivkraft for forandring.

Fortsett utviklinga av kvinnepolitikken. Sakene vi slåss for gir oss større mot og kraft til å velte hindrene som står i veien!

HUSKELISTE FOR KVINNFOLK

Hvordan skal vi kvinner forholde oss til mannfolkas hel-halv og kvarthjerta strev for å forandre seg og stille seg på vår side i kampen? Her er noen punkter jeg synes er viktige:

— **Fortsatt utvikling av kvinnepolitikken!** Drivkrafta for kvinneopprøret i AKP er at vi har en politikk vi vil ha gjennomslag for. I kampen for å få gjennomslag for den støter vi an mot menns «herskertechnikker» og maktforholda mellom kjønna i partiet. Dermed ble også dette et politisk tema. Noe av det samme har vi sett i fagbevegelsen; Når Aud Blankholm sitter i tariff-forhandlinger på vegne av sine lavlønne (kvinnelønne) medlemmer, støter hun an mot menns herskertechnikker: «Dere er så søte når dere er sinte!» Sakene vi slåss for gir oss større mot og kraft til å velte hindrene som står i veien!

— **Tålmodighet og forståelse — en god ting og en dårlig ting.** Mange kvinner er blitt allergiske overfor ord som «tålmodighet» og «forståelse». Det er ikke så rart. Vi er blitt opplært til tålmodighet og forståelse inntil sjølutslettelse. Vi er opplært til å finne oss i undertrykking, «forstå» undertrykkeren og ta ansvar for at undertrykkeren ikke blir lei seg.

Dette kan vi ikke fortsette med, verken i privatliv, dagligliv eller politikk.

REAKSJON

Menns måter å forholde seg til den fremadstormende og stadig mer nær-gående kvinnebevegelsen varierer. De mest vanlige reaksjonsmåtene blant menn jeg omgås er disse:

1. Trekke seg unna. Ikke lytte, og framfor alt ikke ta inn over seg kritikken. Lukke øyne og ører og håpe at det ubehagelige forsvinner da. Hvis det ikke nytter: Forsøke å fleipe det vekk og begynne å snakke om noe annet. Dette tror jeg har blitt den vanligste måten å forholde seg på.

2. Mer eller mindre aggressivt forsvar og motbeskyldninger: Dere overdri-ver, menn er ikke så ille (eller: Jeg er ikke sånn). De fleste menn jeg kjenner verken slår sine koner eller er horekunder. De gjør halve husarbeidet og passer unger. Kvinnebevegelsen går for langt, kvinnfolka har jo snart overtatt alt her i landet.

3. Legge seg helt flat. På masochistisk vis piske seg sjøl for at en er mann. Det klareste uttrykket for denne linja jeg har sett ga Anders Frøstrup og Kåre Grorud uttrykk for i et intervju i KK 8.mars. Et knippe av uttalelsene de kom med: «Alle mannfolk må stilles ansvarlige for at pornoen får utvikle seg og har den stillingen den har.» Om kvinnemishandling og incest: «Jeg er overbevist om at grunnlaget for slike overgrep ligger i mansrolla.»

— Og «Mannen er en forbaska egoist. Hvis han tjener på å være omsorgsfull, så er han det. Han tenker taktisk, er kjærlig og oppmerksom, men venter gjengjeld. Mannen tror at det går an å kjøpe og selge omsorg. Kvinner gir det uten spørsmål.» Jeg tror hverken det er sant eller særlig progressivt å operere med kollektiv skyld eller moralistiske generaliseringer av denne typen.

4. Det meste av det kvinneforskninga/kvinnebevegelsen har dokumentert om mansrollen er sant, men det er ikke hele sannheten. Virkeligheten ser annerledes ut fra et mannsperpektiv. **Geir Lundby** ■

Mannfolks erfaringer er viktige, og vi kvinnfolk må forlange at mannfolka skal lære oss noe nytt. Her en ung mann i ferd med å prøve fiskelykken, mens den unge venninnen følger nøye med. FOTO: KLASSEKAMPEN

SOSIALT KJØNN

Da yter vi vårt bidrag til å fryse fast maktforholdet mellom kjønnene.

Samtidig er det ei *bra* side ved oss kvinner at vi er opplært til å lytte, at vi er opplært til å forstå betydninga av å leve oss inn i andres situasjon, og at vi er opplært til å ta ansvar for forholdet mellom folk. Disse bra sidene må vi ikke kaste vrak på.

Det kan ikke være noe mål at vi kvinner skal lukke øra for alt mannfolk sier, prate i munnen på dem hele tida, stille oss helt uforstående og uinteresserte overfor deres erfaringer og drite i åssen de har det, og om konflikter blir løst eller ikke. Det ville være å overta noen av de dårligste sidene ved mannsrolla, sider som alltid har plaga og frustrert oss. Vi veit hvor lite egna denne typen oppførsel er til å skape dialog, enhet, gjensidig tillit, ny innsikt, politisk utvikling og felles kamp.

Vi må fortsette å holde øra åpne, og vi må fortsette å forstå — ikke for å tilgi, men for å forandre. Samtidig må vi si ifra når vi blir tråkka på, sette klare grenser, stå opp for oss sjøl, kreve vår rett. Vi må skape nye mer konstruktive spilleregler mellom kjønnene i praksis. Og vi må forlange at mannfolka tar sin del av ansvaret for å skape disse spillereglene.

— **Mannfolks erfaringer er viktige.** Kunnskap om kvinner og kvinners verden har lagt en ny dimensjon til virkeligheten. Mange «sannheter» har måttet omvurderes.

Hva vil skje når mannen begynner å lære seg sjøl å kjenne som *kjønn*? Jeg tror det vil bringe nye og politisk viktige innsikter. Jeg tror det vil gi ny dybde til forståelsen av kjønns- og maktforhold, og nye elementer til strategien for å revolusjonere dem.

Vi kvinner veit ikke nødvendigvis alt som er verdt å vite om kjønnsforholdet og hvordan det skal forandres. Vi må være åpne for, ja, beint fram forlange, at mannfolka lærer oss noe nytt!

Det er bra at kvinnekampen har trådt mannfolk så nær at mannsrollen er blitt et tema på ramme alvor — hvertfall for endel av dem. Til dem som ennå gjemmer seg i krokene og venter på at det hele skal gli over, kan jeg bare si: La alt håp fare! For dem som våger seg fram, kan det også bli ei tøff tid. Men jeg har stor tro på at vi skal klare å behandle hverandre som kamerater, at vi skal komme ut på den andre sida med større enhet. Og med en mer grensesprengende, revolusjonær, men også mer virkelighetsnær og praktisk strategi enn det vi hadde før. ■

SOSIALT KJØNN

RIDDERE RUNDT DET RUNDE BORD

Vi hadde avtale med tre bolde riddere helt til den alarmerende melding kom: Ett forfall på grunn av syk unge. Om dette er representativt for menns omsorg og ansvar, om det er snakk om riddere overhodet, får skarpe lesere av begge kjønn bedømme, bordet var i det minste rundt. Positivt i alla fall at vår nye tredjemann stilte opp på en times varsel. Det betyr muligens at menn er i ferd med å ta skrittene ut i debatten for fullt.

Av Per Lund

Det første spørsmålet er ikke stilt før **Øyvind Sletvold (ØS)** bryter ut:

— Dette er en vrien debatt, uansett hva en sier blir det gærnt. Er en enig i mye av de synspunkta som har kommet opp får en følelsen av å sleike kvinnfolka opp etter ryggen og får kjeft på praksis. Er en uenig har en ikke skjønt så mye, og er egentlig utafør.

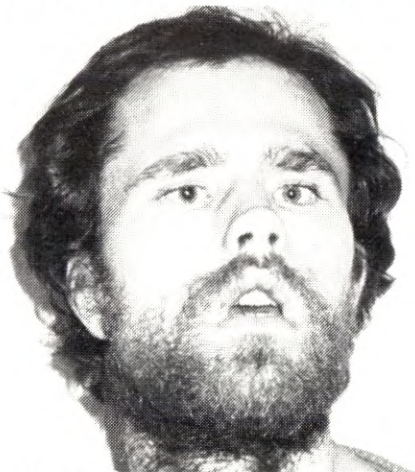
Thorkild Thorkildsen (TT): — Jeg ønsker meg en diskusjon på menns premisser på godt og vondt. At vi kommer til orde og får fremstilt endel saker

fra vår synsvinkel. De siste ti-åra har på mange måter vært kvinnfolkas epoke. De har tatt satt søkelys på sine forhold og også drevet fram debatten om mansrolla. Nå er det på tide at vi følger opp, men ut fra våre egne utgangspunkt, og uten å glemme at kjønna lever side om side.

Tollef Hovig, TH: — Av og til får en følelsen av at kvinnfolka går for fort fram og havner i feil grøft. Kvinnfolka har erobra nye skanser, satt mange viktige saker på dagsorden og har mye

å slåss for. Men, i den gærne grøfta ligger synet på menn som lite verdt, pluss at kvinner er seg sjøl nok. Menn er lik-som litt tvilsomme per definisjon, og det vi eventuelt har av positive egenskaper kan vi ha for oss sjøl. Kvinnfolk har hvertfall ikke noe å lære. Påstanden om at alle menn er potensielle horekundør får menn til å skygge banen og ødelegger en naturlig allianse.

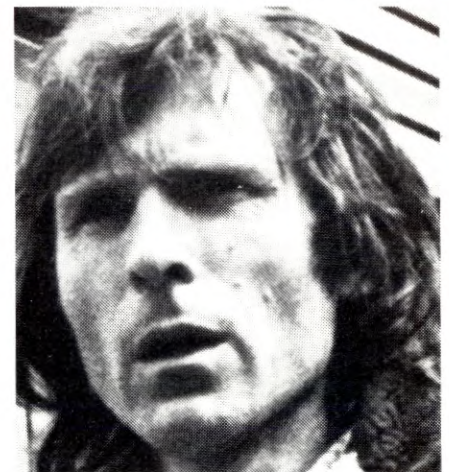
Korta er kasta, de er åpne, og det er kongene og knektene som er joker i

Tollef Hovig

Øyvind Sletvold

Thorkild Thorkildsen

Dragen og slangen er dypt rotfestede symboler på kvinnens falliske ondskap og seksuelle makt. På dette bildet er dragen framstilt side om side med den gode og ubesmitte kvinne, som virker underlig fryktløs overfor den og faktisk er bundet til den i en snor. St. Georg går til angrep mot dragens svelg, mens bakgrunnen danner et annet svelg, (livmor)hulen som er dragen og kvinnens felles bolig. Hvem skal St. Georg befri?
Paolo Uccello, St. Georg og dragen, ca 1460 (National Gallery, London).

dette spillet (?) om roller. En forsiktig åpning;

Privat og samfunnsmessig

— Er dette en ny debatt?

TT: — Jeg veit ikke om dette er det nye vi trenger. Påstandene om menn som potensielle voldtektsforbrytere provoserer meg, og andre skubber ut. Det nye må bli at vi får en debatt som og dreier seg om det som plager mannfolk. Om våre behov for omsorg, om våre problem i forhold til unger og skilsmisse. Mannfolka er utspilt i en del vanskelige situasjoner fordi det forventes at en skal fikse det bare fordi en er mann.

TH: — Debatten viser at kvinnfolka har kommet langt på disse sakene. Derfor er det naturlig at de slenger hansken til oss og jeg tror de fleste progressive og andre etterhvert vil ta den opp. Utredninger om mannsrolla kommer for fulle mugger og av en annen type en myk-mann debatten.

ØS: — Jeg tror denne debatten betyr en ny vår for mange progressive. Det er en debatt som gir visjoner, men som samtidig har sterke preg av privatisering. Det blir den store samlivsdebatten for parforholda, i stedet for å se på

de materielle hindringene som skaper rollene — menn som kvinner. Kvinnekampen må fungere progressivt gjennom å avsløre det perverse samfunnet som skaper slike kjønnsroller. Det må ikke først og fremst dunkes mot menn.

— Hvorfor er dere engasjert i denne debatten?

ØS: — Dels er det erfaringer fra samboerskap der en ser at det blir trøbbel sjøl om det er god vilje tilstede, men det dreier seg også om et ønske om rettferdighet, om å kunne fungere som likeverdige mennesker. Jeg tror vi må se svakheter og mangler ved vår egen rolle, men det tror jeg også kvinnfolka må innse. I dag er det et dobbelt press. En skal være manne-mann av den gamle typen parra med den nye.

TT: — Enig. Når menn kommer inn i debatten med sine problem vil det bli en diskusjon om ei ny menneskerolle der kvinnfolk blir nødt for å se sin dobbelmoral. De ønsker omsorgsfulle, sårbare menn som viser ømhet og fungerer anderledes enn i dag, men samtidig ønskes jo macho-mannen også. Se på Dagblad-annonsene og egne erfaringer. Gutta skal være over 180 høye og ikke like country, men ellers er det ikke så nøye.....O.K. Gjerne være romantiske, like rødvin, peiskos og tur i

skog og mark, men høyden er blant det absolutt viktigste.

Ei konkret oppgave vi må stille er retten til omsorg for unga både før og etter en skilsmisse. Om en ikke er avstumpa fra før så blir en det av kjø med besøk og orging annen hver helg i forhold til unga.

Øyvind Sletvold:
Det blir ingen frigjøring av kvinnene uten frigjøring av menn. Men det krever mye mer enn bevisstgjøring, — en må gå til de matrielle forholda for menns holdninger.

TH: — Mitt utgangspunkt er privat og samfunnsmessig. Å bo sammen med ei jente som er engasjert betyr sjølsagt at en må ta stilling. På en mannsarbeidsplass som min blir en konfrontert med mange rare ideer om disse tinga, og kunnskap og engasjement er jo forut-

Sjukepleiere i streik.

FOTO: KLASSEKAMPEN

setninger for å snu huene på folk på disse spørsmåla som alle andre politiske spørsmål.

— *Hva er de positive sidene ved mansrolla?*

TT: — Det beste med den tradisjonelle mansrolla er å ha friheter til å gjøre det en ønsker, være aktiv og ha vide grenser for engasjementet. Den legger opp til at en skal få utfolde seg og ha frihet til å handle utadretta. Men i det ligger også ansvar for å rydde opp når noe går galt.

ØS: — Enig, spesielt dette med å ta ansvar. Kvinnfolk har lettere for å gi opp, spesielt overfor fysiske problem.

TH: — Jeg tenker i samme baner. Positive sider er å gjennomføre ting en har bestemt seg for, være vant til å ta avgjørelser, ikke bøye seg eller gi opp ei oppgave sjøl om den er vanskelig.

Menn er mer stammedyr, — de går ut med gutta, liker seg bedre kollektivt. Jentene legger mer opp til tosomhet enten det gjelder kjæresteforhold eller forholdet til en bestevenninne.

Thorkild Thorkildsen:
Det er ikke mansrolla som bremser for kvinnefrigjøringa. Endel av denne kampen har sterkt borgerlig-feministiske trekk, og det smaker av privatisering.

Ansvar og avhengighet

— *Men er ikke dette med å ta ansvar temmelig delt. Hvem tar ansvaret for krangel i omganskretsen, og forpliktelser overfor slekta for eksempel? Og er ikke disse egenskapene og ansvaret grunnlaget for de positive sidene ved mansrolla dere understreker?*

TT: — Javel, det er et poeng, men du skal ikke undervurdere de positive si-

dene som handlekraft og å være utadretta. Det er bra at folk kan utfolde seg.

ØS: — Dette blir også en debatt om å være målretta og sjølstendig i forhold til jenter i ansvarsfulle posisjoner. Mine erfaringer fra organisasjonsarbeid er at jenter har trøbbel med å jobbe kollektivt når de sitter i sentrale verv, fordi problemene blir så personlige. Jeg mener dette kommer av jentenes trøbbel med egen kjønnssolidaritet. Gutta er ikke så følelselada i slike situasjoner og det en fordel. Det er sjølsagt harde tak i mannfolk miljø, og vi undertrykker mange personlige følelser, men det kan være positivt.

TT: — Det blir lett overslag når en skal forsvare de kvinnelige sidene ved rolla. Ei jente jeg kjenner blei virkelig lei seg fordi noen kjendiser i de progressive miljøene ikke hilste. Et sånt eksempel viser at det ikke bare er positivt med personifisering av politikken.

Jeg tror og at jentene har trøbbel med søster-solidariteten. Det er vans-

SOSIALT KJØNN

kelig å utdype det, men det ligger muligens i at de konsentrerer oppmerksomheten til menn på parforholdet.

TH: — Gutta tar mer samfunnsansvar, engasjerer seg mer i politikk osv, sjøl om mange hevder at jenter er mer radikale ut fra sin livssituasjon.

— *Men hva med erfaringene fra streiken blant sjukepleiere, lærere osv — typiske kvinneyrker?*

TH: — Absolutt, men endel av denne debatten individualiseres. De siste tjue åra har kvinnfolka kommet seg ut i arbeid og det har sjølsagt endra på tenkinga deres, og økt samfunnsengasjementet. Dette må vi gripe, men det står mye igjen.

ØS: — Dessuten må en ikke glemme at tross for at kvinnfolka utgjør halve arbeiderklassen, så er det temmelig mange som arbeider deltid og kvinnene er prega av sin virkelighet.

Bakkekvinnskap

— *Er det ikke sånn at de positive sidene dere ramser opp ved mansrolla er avhengig og kan fungere på grunn av den omsorgsfulle, oppmerksomme nødhavna kvinnerollen representerer? I tillegg hevder mange at en har en utvikling i forholdet mellom kjønna der kvinnfolka i større grad må usynliggjøre underordninga?*

TH: — Dette blir psykologiserende og individualiserende samfunnssteori. Sjølsagt har menn behov for nærhet, kontakt og ømhet, og mangler evna til å gi disse tinga i tilstrekkelig grad. Men problemet er jo ikke at denne omsorgen og omtanken som kvinnfolka gir tar så mye tid at de ikke kan komme seg ut i arbeid, eller på andre måter begrenser dem. Menns større samfunnsengasjement og kvalitet skjer ikke på bekostning av kvinner. Sjølsagt fins det noen føydalister som nekter kvinnfolket å jobbe, men de er ikke mange.

TT: — Jeg blir forbanna når det framstilles som om det er en tragedie å ta omsorgsfunksjonen. Det er ikke bare snakk om bleieskift og dritt, men verdifull kontakt og oppfølging av unga. Det ligger mye bra her, og det er ikke snakk om en dobbel belastning. Det er et viktig poeng at mannfolka får muligheten til økt omsorgsfunksjon, det å ha slike oppgaver vil forme bevisstheten også på andre plan.

ØS: — Ca 40 prosent av ekteskapa i storbyene blir oppløst. Jeg tror mange mannfolk opplever dette som mer frustrerende enn kvinner fordi de of-

test blir fratatt muligheten for å være ansvarlige og omsorgsfulle overfor hjemmet. Vanligvis er det jo sånn at denne jobben ligger hos kvinnene. Og jeg tror det tar mye tid å organisere store deler av livet for en familie på tre-fire, og sånn sett en begrensing. Men er løsinga først og fremst å lasse dette over på menn, eller skal en arbeide for å gjøre en rekke av disse oppgavene til et samfunnmessig ansvar? Jeg holder på det siste.

Tollef Hovig:
Menn er mer stammedyr, — de går ut med gutta liker seg bedre kollektivt. Jentene legger mer opp til tosomhet enten det gjelder kjærttesteforhold eller forholdet til en bestevenn.

TH: — Jeg mener det ligger ei sammenblanding av positive og negative sider ved rollene her. De negative sider ved mansrolla som er de viktigste vil jeg kalle mangelen på menneskelighet. Det innebærer å vise ømhet og nærhet. Det å ta opp problemene som fins for eksempel i et forhold. Den typiske replikken er jo: «Hvorfor blir du så taus hver gang jeg ønsker å ta opp noen problemer i forholdet vårt eller omgangskretsen.» Det er kvinnfolkas oppgave å kjøre det løpet, uten kartleser og sidemann.

Men jeg tror det er håp for menneskeligheten og mansrolla. For ei tid tilbake sendte dansk fjernsynsteater en forestilling om en psyksisk utviklingshemma sine problem med å omgå såkalte normale, komme inn på restaurant osv. Det var utrolig sterkt, og gutta på jobben prata ikke om noe annet hele dagen. Det hadde gjort skikkelig inntrykk, og forbannelsen over behandlinga av den utviklingshemma var ekte og åpen.

TT: — Se på besteforeldre, gjerne pensjonister, og den omtanken og varmen de viser overfor barnebarna.

Årsaken ligger i at menn i denne situasjonen slipper endel av de forpliktelsene som ligger i mansrolla, og det understreker behovet for seks-timers dagen.

ØS: — Mye av problemet ligger i menn er oppdratt av mora, og søker den samme omsorg, nærhet og trøst hos kvinnfolk i voksen alder, som det en har opplevd gjennom de første 15-20 åra av sitt liv. Derfor blir dette ei oppgave for begge kjønn.

TH: — Menn må på skole i menneskelighet. Jeg skrøyt av gutta på jobben, men det fins jo eksempler på det motsatte. Er det en fyr som faller ned fra et stilas, brekker en finger og slår seg gul og blå, er reaksjonen stort sett rå latter. Kvinner er mye flinkere sånn.

— *Men hva med avhengighet? Er det ikke et negativt lada ord som preger kvinnfolks forhold til oss, mens vi sjøl ønsker å stå fram som uavhengige?*

ØS: — Vi er sjølsagt avhengige av omsorg og kjærlighet. Å påstå noe annet er tullet. Mannfolk tar det ofte hardest etter en skilsmisse. Det uttrykker nettopp dette forholdet. Det må erkjennes, og det er ingenting feil i det.

MANDE BEVÆGELSEN HVORFOR?

Du skal være potent
Du skal være stor og sterk
Du skal være dig selv nok
Du skal være ufølsom
Du skal øve sønner
Du skal være familiens skaffedyr
Du skal tale "saglig"
Du skal lære til noget
Du skal...

MÅSKE DERFOR

Folder for mannebevegelsen i Danmark, 1976.

SOSIALT KJØNN

TT — Det er ikke manssrolla som bremser for kvinnefrigjøringa i første rekke. Endel av denne kampen har sterke borgerlig feministiske trekk, og smaker det av privatisering som andre understreker.

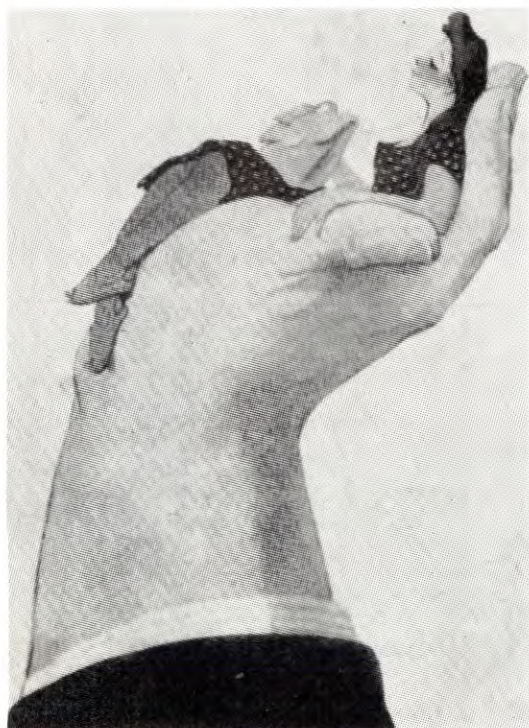
ØS: — Trøbbelet er at det er materielt umulig å løse disse tinga i dag. Uten en kortere normal-arbeidsdag, en oppløsning av familien og et levesett som er langt mer kollektivt enn i dag så skjønner ikke jeg åssen en skal få framgang.

TH: — Hovedstøtet må settes inn i på skolering i menneskelighet og omsorg for menn, og kvinnene må ut i arbeid. Vi kan gjerne skape små øyer for oss sjøl der vi slåss med disse problema, men tro ikke at det endrer seg noe i samfunnet som helhet. Det er et problem at mange kaster seg over den personlige private prosessen i den tro at den er samfunnsmessig, og det ender uvegerlig i idealisme.

A-politisk debatt?

— *Det er vel en viktig politisk debatt å ta opp hvordan de to kjønna forholder seg til hverandre. Og prøve å finne ut av hvorfor det ene kjønn holder det andre nede og hemmer krafta for et nytt samfunn?*

ØS: — Det blir ingen frigjøring for kvinnene uten frigjøring av menn, og det krever mye mer enn bevisstgjøring

To soldater under Korea-krigen, 1951-52. Kropper, medfølelse og broderlighet, i stedet for panservogner, hul heroisme og mandighet.

av menn. Det er samfunnsmessig infløkt, og menn trives på mange måter i rolla si. En fokusering og bevisstgjøring av manssrolla kan ikke endre på det bombardementet av holdninger i samfunnet OG fra kvinner som gjør menn til menn av den gamle typen.

Men sjølsagt er denne debatten og en debatt om et annet samfunn. Unni Rustads «porno-show» er et godt eksempel på at kvinnekampen er revolusjonær fordi den avslører hvor jævlige folk kan være mot hverandre, åssen forholdet mellom folk forpestes i dagens samfunn. Men vi ønsker et annet samfunn, og jeg tror forandringer krever en annen oppdragelse og dypere materielle endringer. Kampen for et nytt samfunn står for svakt, og kvinnekampen legger opp til for ensidig dunking mot menn.

TH: — Enig i at kvinnfolk og mannfolk opprettholder hverandres roller privat, i de enkelte forhold. Men jeg mener fremdeles at kjønna kan utvikle og lære av hverandre uten at det trenger å begrense egenskaper samfunnsmessig sett. Det er det nye mennesket vi må søke etter og virkeliggjøre gjennom et annet samfunn.

Se på barnehandelen i Colombia, 300 000 unger forsvinner hvert år og havner i USA. Det er jo vanvittig og det er menn som driver det i hovedsak. Men jeg fikser ikke å ta ansvaret for det på vegne av kjønn.

TT: — Det er et problem at kvinnekampen har fått den vinklinga den har i arbeidet i dag. Det er sterke islett av borgerlig feminism, der argumentene

i forhold til manssrolla har samme karakter som vi kritiserte nyfeminister og andre for tidligere. En går fra det individuelle til det samfunnsmessige i stedet for omvendt. — *Hva betyr disse standpunktene for dere i det praktisk-politiske arbeidet?*

TT: — Det er ikke standpunktene som har betydd så mye for meg. Mer å være i en situasjon der en må slåss for redusert arbeidstid i et akkordlag for å ivareta en omsorgsfunksjon i forhold til unger. Og det har gjort at jeg understreker poenget med at de samfunnsmessige endringene må komme i første rekke, så vil tenkinga forandre seg etterpå.

TH: — Jeg har forandra meg mye på disse greiene, men det er mye ut fra erfaringer i parforhold. Samfunnsmessig ser en jo åssen gruvearbeider-streiken forrykka forholda mellom kjønna på en historisk positiv måte, men som var beinhard for mannfolka å innse. Når det gjelder konsekvensene blir det lett sjølskryt. Men det dreier seg om å ta opp upopulære diskusjoner i mannmiljø, for eksempel kom det ei jente på jobben hos oss, - og gutta var i hundre. Når de fant ut at dama ikke hadde idealmåla, var det sutring og fleiping. I sånne tilfeller gjelder det å slå tilbake blant gutta, og sjøl gå inn for at jenta får et annet forhold til arbeidsplassen enn det gutta kan representere.

De så på hverandre, rydder bordet kollektivt og grundig, fornøyde med å ha kasta seg ut på uten ninking, og spente på hva høsten gir. ■

JEG ØNSKER MEG EN KVINNE

Av Kit Carson

Jeg er glad i kvinnfolk, jeg. En gang gikk jeg med et merke på jakka, der det sto «kvinner er halve himmelen». Det ble misforstått når det var et mannfolk som gikk med det.

Håper ingen misforstår nå også. Jeg har det bra som jeg har det, men jeg ønsker meg et kvinnfolk som lagsleder i partilaget mitt. Han er ikke så ille han vi har, han står på, får løst mye og det er få jeg er så mye enig med. Men han er ikke kvinnfolk, og da mangler han liksom noe.

Kvinnfolk flest har endel egenskaper mannfolk flest ikke har — og som partiet trenger. Når jeg sier det, er det mange kolleger i partiet som sier: «Å ja, det er da faen i meg forskjell på kvinnfolk». Underforstått: De er ikke enig med meg *i det hele tatt*. Det er synd, for med et an-

Kvinnfolka er summen av de egenskapene mannfolka har grunn til å misunne, skriver Kit Carson. Her 1.mai aktivister i anmarsj.

FOTO: KLASSEKAMPEN

net syn på kvinnfolk tror jeg at vi hadde hatt et *bedre parti*.

Britt ville vært en ideell lagsleder. Når store ord flyr gjennom lufta på lagsmøtene, når vi i januar overgår hverandre om hvor bra vi skal gjøre det *denne* 1. mai'en, så spør Britt: «Hvem skal holde innledning og hvem skal ordne med møtelokale til stiftelsesmøtet?». Ingen vil, ingen har tid. Jeg tror ikke hun sier det for å provosere, jeg tror hun *ers* sånn: Jordnær og uten store fantasiser om alt som skal komme av seg selv. Hun vil *gjøre* noe, ikke bare diskutere. Hun er *praktisk*. Jeg vil ledes av Britt, og er enig i mye av det hun står for.

★ ★ ★

Else er av den typen som livet ikke stopper opp for, fordi om onkelen hennes blir syk. Hun *regner med det*, for hun har alltid hatt en bestemor, far eller et barn som det skjer noe med. Hun klarer å ha flere baller i lufta på en gang for det har hun alltid hatt. Hun var ikke heldagspolitiker i ungdommen og bråslutta senere. Livet kom ikke som noen overraskelse på henne, hun er født med livet innpå seg. Med henne i ledelsen ville jeg føle meg trygg på at laget ikke hadde snart den ene prioriteringa, snart den andre. Else er politisk stødig, glemmer ikke det hun har lært.

Kari *bryr seg om folk*. Hun er alltid interessert i hvordan det står til, hvordan det går med oppgavene, om det er noen som har trøbbel. Når Kari leder noe, blir hun aldri overlumpa med at ingenting er gjort fordi det ble for vanskelig for folk. Hun vet det på forhånd, for hun følger med. Folk utafør partiet er glade i Kari, for hun vil at folk skal ha det bra, og hun gjør noe med det. Kari er en av de få jeg kjenner som er tvers igjennom solidarisk.

★ ★ ★

Torill klarer aldri å gjøre noe alene, hun må være sammen med noen. Da slår hun til, hun diskuterer og lærer, hun organiserer og står på, hun tar gjerne den verste driten selv, hun gir seg ikke, oppmuntrer og blir oppmuntret. Sånn driver hun i det uendelige — til hun er alene igjen. Har hun ikke noen å jobbe sammen med, blir hun sittende med fjernsynsteateret og dagsrevyen. Torill er fullstendig avhengig av å jobbe kollektivt.

Astri er *til å stole på*. Ta fra henne ansvaret for å gjennomføre ting, og du tar fra henne alt. Hun er kanskje ingen verdensmester til å få liv i forsamlinga, men å *jobbe*, det kan hun. Og hun liker det.

Selvsagt er det ikke bare sånn. For eksempel husker jeg engang Kari var hemningsløst usaklig, hylte og skreik; Nå orker jeg ikke mer, jeg melder meg ut. Da var det Britt og Else som var kamerater og hjalp henne. Mannfolka lot som de ikke hørte henne.

Så er det rart at jeg på lagsmøtet vårt sist nå, utbasunerte og foreslo: «På neste årsmøte skal vi velge bare kvinnfolk i lagstyret»? Men selvsagt; kvinneansvarlig i laget var helt imot det: «Du og den vinglinga di. Fra den ene ytterligheten til den andre, det blir bare tull. Jeg syns vi skal ha minst 50 prosent jenter i lagstyret» (noen som tviler på at kvinneansvarlig i laget vårt heter Else?). Og sånn ble vedtaket.

★ ★ ★

Men jeg gir meg ikke (jeg tror kvinnfolka ikke tror at jeg *mener* det). Britt, Else, Kari, Toril og Astri — dere er summen av de egenskapene mannfolk har grunn til å misunne dere. Selvsagt bolttrer jeg meg bedre med mannfolk rundt meg, og i spissen for laget. Men jeg tror dere kan lage et parti som er mer til gagn *for folk*, enn vi klarer.

★ ★ ★

De gode egenskapene deres *har dere*. Det er de som *er dere*, hvorfor skal ikke partilaget vårt bygges på det? Hvorfor skal dere prøve å bli bedre mannfolk enn mannfolka, når dere kan være kvinnfolk?

Det er klart, hvis du sier; jeg vil helst ledes, for jeg er så dum, og dessuten så kan jeg ikke noe om politikk. Ikke er jeg flink til noe, så jeg vil helst gjøre som du sier, massah Sahib — tramp på meg. Ja, hvis du sier det, så er det jævlig lett å trampe deg ned.

Det er lett å bli troillat når en blir bedt innstendig om å være det.

Men hvis du sier hvor skapet skal stå, så vil mange mannfolk være med på å bære det. Resten vil etterhvert akseptere at det er flytta. ■